

Uchwała Nr XLII/411/2014
Rady Gminy Michałowice
z dnia 4 listopada 2014

w sprawie uchwalenia „Programu wspierania rodziny w Gminie Michałowice na lata 2014- 2016”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594 z późniejszymi zmianami) w związku z art. 176 pkt. 1 i art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r. poz. 135 z późniejszymi zmianami), Rada Gminy Michałowice uchwala, co następuje:

§ 1

Uchwala się „Program wspierania rodziny w Gminie Michałowice na lata 2014 - 2016” w brzmieniu załącznika do uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Michałowice.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Wiceprzewodniczący
Rady Gminy Michałowice
Paweł Zacny

*Załącznik do Uchwały Nr XLII/411/2014
Rady Gminy Michałowice z dnia 4 listopada 2014*

**Program
Wspierania Rodziny w Gminie Michałowice
na lata 2014-2016**

Reguły 2014r.

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	3
1. PODSTAWOWE POJĘCIA DOTYCZĄCE RODZINY I DZIECKA.....	3
2. REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE DZIECKA I RODZINY	4
3. CHARAKTERYSTYKA GMINY	6
4. DIAGNOZA SYTUACJI RODZINY I DZIECKA W GMINIE.....	7
4.1 SYTUACJA DEMOGRAFICZNA.....	7
4.2 SYTUACJA MIESZKANIOWA.....	9
4.3 SYTUACJA RODZINY I DZIECKA W ŚRODOWISKU SZKOLNYM.....	9
4.4 SYTUACJA RODZINY I DZIECKA W ŚRODOWISKU LOKALNYM.....	14
4.5 POMOC SPOŁECZNA DZIECKU I RODZINIE.....	20
4.6 DZIECKO I RODZINA WSPIERANI PRZEZ PORADNIĘ PSYCHOLOGICZNO- PEDAGOGICZNĄ.....	28
4.7 PRZESTĘPCZOŚĆ WŚRÓD NIELETNICH.....	28
4.8 RODZINA I DZIECKO POD KURATELĄ SĄDOWĄ.....	28
4.9 ANALIZA SWOT.....	28
4.10 ZASOBY WSPIERAJĄCE DZIECKO I RODZINĘ W GMINIE.....	30
5. CEL GŁÓWNY PROGRAMU, CELE OPERACYJNE, DZIAŁANIA.....	31
6. REALIZACJA PROGRAMU	33

WPROWADZENIE

Dziecko i rodzina wymagają wsparcia oraz szczególnej troski i ochrony. Działalność na rzecz rodzin powinna koncentrować się na wyrównywaniu pomiędzy nimi nieuzasadnionych i niezawinionych różnic socjalnych, tworzeniu im równych szans oraz asekurowaniu w obliczu ryzyka życiowego. Natomiast działania podejmowane na rzecz dzieci winny mieć na celu ochronę ich praw, wyrównywanie szans życiowych poprzez ułatwianie dostępu do oświaty, służby zdrowia i wypoczynku oraz zapewnienie im ochrony w obliczu zagrożeń.

Z punktu widzenia polityki społecznej, która odpowiada za tworzenie warunków samodzielnego funkcjonowania rodziny, rodzina i dziecko stanowią przedmiot niejako selektywnego zainteresowania. Jest tak dlatego, że odnosi się ono zwłaszcza do tych rodzin i pochodzących z nich dzieci, które na pewnym etapie swojego życia stają się bezradne i marginalizowane.

Czynników powodujących bezradność i marginalizację rodziny jest wiele. Jedną z głównych przyczyn zwiększania się zjawisk niepożądanych, godzących w dobro rodziny i dziecka, jest wyczerpanie się więzi społecznych spajających struktury rodziny, wprowadzające element rozchwiania równowagi i harmonii w ich życiu.

Możliwość świadczenia komplementarnego wsparcia rodzinom, które stają się bezradne i marginalizowane, daje stworzenie lokalnego systemu wspierania rodziny. W systemie takim ważne jest, by prowadzone działania oprzeć na przekonaniu, że naturalnym i koniecznym środowiskiem wychowania dziecka jest rodzina. W pierwszej kolejności powinien on być nastawiony na pomoc w rozwiązywaniu życiowych problemów rodziny, zanim nastąpi rozkład więzi rodzinnych oraz zaistnieją okoliczności zmuszające do rozłączenia rodziny. Należy przy tym pamiętać, iż efektywna praca z rodziną musi być stała, intensywna i dotyczyć jej ważnych problemów.

Niniejszy Program został opracowany w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej Gminy Michałowice w Regułach przy merytorycznym wsparciu Ośrodka Kształcenia Służb Publicznych i Socjalnych – Centrum AV w Częstochowie. Jest on zgodny z art. 176 pkt. 1 ustawy z dnia 9 marca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 135 z późn. zm.), który w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny”. Program jest również zgodny z gminną strategią rozwiązywania problemów społecznych na lata 2014-2020.

1. PODSTAWOWE POJĘCIA DOTYCZĄCE RODZINY I DZIECKA

Istnieje wiele definicji rodziny. Najogólniej określa się ją jako podstawową komórkę społeczną, składającą się z rodziców (rodzica) i dzieci. Podkreśla się również instytucjonalną formę małżeństwa, poprzez którą powstaje system pokrewieństwa i dziedziczenia. Elementem wyróżniającym rodzinę jest wspólnota mieszkaniowa, tworząca najczęściej jedno gospodarstwo domowe, które może obejmować dwa, a nawet trzy pokolenia. Cechą wspólną wszystkich definicji rodziny jest to, że zapewnia ona ciągłość biologiczną społeczeństwa i przekazuje dziedzictwo kulturowe następnym pokoleniom. Ogólnie rzecz ujmując, rodzinę

charakteryzuje współwystępowanie takich elementów, jak: wspólne zamieszkanie członków, wspólne nazwisko, wspólna własność oraz wspólna kultura duchowa.

Rodzina pełni szereg funkcji mających na celu zaspokajanie potrzeb swoich członków. Przede wszystkim warunkuje prawidłowy rozwój biologiczny i psychospołeczny dziecka. Jest pierwszą instytucją wychowawczą, w której przebiega proces socjalizacji dzieci, kształtowanie ich osobowości oraz przygotowanie do przyszłych ról społecznych. Rodzina oddziałuje na dziecko poprzez określony i swoisty układ stosunków społecznych, na których podłożu dziecko przyswaja sobie określone wartości i wzory osobowe.

Każda rodzina tworzy własną, niepowtarzalną atmosferę życia domowego, na którą wpływają między innymi: stosunki wzajemne między małżonkami, miłość rodzicielska do dzieci, codzienne zachowania członków rodziny, kultywowanie tradycji, a także służba uznawanym wartościom. Wychowawcze oddziaływanie rodziny ma istotny wpływ na socjalizację dzieci i młodzieży w drodze nieuświadomionego często przekazywania wiedzy o otaczającym świecie wraz z wartościowaniem go i preferowaniem wzorów zachowań.

Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny zagraża jednak szereg czynników, wśród których istotną rolę odgrywiają zjawiska patologiczne. Ich oddziaływanie czyni daną rodzinę dysfunkcyjną, czyli taką, która nie potrafi sprostać swoim obowiązkom względem dzieci i innych członków rodziny oraz pomyślnie rozwiązywać swoich problemów i sytuacji kryzysowych. Do zjawisk patologicznych zalicza się: alkoholizm, narkomanię, przestępczość rodziców oraz przemoc w rodzinie. Są one najczęstszą przyczyną niedostosowania społecznego dzieci.

Dziecko, podobnie jak rodzina, nie posiada jednoznacznej definicji. Według Kodeksu cywilnego to osoba, która nie ukończyła 18 lat i nie uzyskała pełnej zdolności do czynności prawnych. W Kodeksie karnym osobę do ukończenia 17. roku życia uważa się za nieletnią. Dzieci do 13. roku życia nie mają zdolności do czynności prawnych, a w ich imieniu działają rodzice lub opiekunowie prawni. Ograniczoną zdolność do czynności prawnych Kodeks cywilny przyznaje dzieciom, które ukończyły 13 lat.

Pełną zdolność do czynności prawnych uzyskuje się wraz z ukończeniem 18 roku życia (jedyne odstępstwo stanowi wcześniejsze zawarcie związku małżeńskiego). Dziecko pozostaje aż do uzyskania pełnoletności, tj. ukończenia 18 lat, pod władzą rodzicielską.

2. REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE RODZINY I DZIECKA

Rodzina i dziecko są chronione zarówno w ustawodawstwie polskim, jak i międzynarodowym. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 18. stanowi, że małżeństwo, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej. Kolejne artykuły konkretyzują to stwierdzenie, odnosząc je do różnych aspektów życia rodzinnego.

Rozwinięcie norm zawartych w Konstytucji, a odnoszących się do rodziny, znajduje miejsce w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. W dokumencie tym unormowano problematykę zawierania i ustanawiania małżeństw, stosunków majątkowych między

małżonkami, obowiązków alimentacyjnych, pochodzenia dziecka, stosunków między rodzicami i dziećmi, instytucji przysposobienia, opieki i kurateli.

Innymi regulacjami prawnymi związanymi z problematyką rodziny są Kodeksy: karny, cywilny, postępowania cywilnego i pracy. Pierwszy z nich zakłada ściganie z urzędu przestępstw przeciwko rodzinie, do których zalicza: bigamię, znęcanie się nad członkami rodziny, rozpijanie małoletniego, uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego, porzucenie i uprowadzenie dziecka. Natomiast Kodeks cywilny, choć nie jest bezpośrednio związany z ochroną rodziny, służy jej w zakresie przepisów dotyczących ochrony praw małoletniego w obrocie prawnym oraz dotyczących zasad prawa spadkowego. Kodeks postępowania cywilnego z kolei chroni rodzinę w postępowaniu egzekucyjnym. Obejmuje również ustawowe zwolnienie od kosztów sądowych dla osób dochodzących roszczeń alimentacyjnych i daje możliwość występowania w tych sprawach w charakterze pełnomocnika właściwego przedstawiciela do spraw opieki społecznej organu gminy lub organizacji społecznej, mającej na celu udzielenie pomocy rodzinie. Kodeks pracy służy ochronie macierzyństwa i zdrowia kobiet.

Problematykę rodzinną podejmują również ratyfikowane przez Polskę akty międzynarodowe. Jednym z nich jest Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, której art. 16. stanowi, że rodzina jest naturalną i podstawową komórką społeczeństwa i ma prawo do ochrony ze strony społeczeństwa i państwa.

Zapis dotyczący rodziny figuruje również w pkt 16. pierwszej części Europejskiej Karty Społecznej. Mówi on, iż rodzina, jako podstawowa komórka społeczeństwa, ma prawo do odpowiedniej ochrony społecznej, prawnej i ekonomicznej dla zapewnienia jej pełnego rozwoju.

Innym dokumentem zapewniającym ochronę rodzinie jest uchwalona przez Stolicę Apostolską Karta Praw Rodziny. W dokumencie tym zapisane jest m.in. prawo do istnienia i budowy rodziny, czyli prawo każdego do założenia rodziny i posiadania środków na jej utrzymanie, prawo do przekazania życia i wychowania dzieci wedle własnych tradycji i wartości, prawo do mieszkania pozwalającego na godziwe życie rodzinne oraz prawo do zabezpieczenia fizycznego, społecznego, politycznego i ekonomicznego.

Problematyka rodzinna podejmowana jest także w Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet. W dokumencie tym, w określeniu prawa kobiet do równouprawnienia i partnerstwa podkreślono m.in. wpływ kobiet na wzrost dobrobytu społeczeństwa i rodziny. Część artykułów Konwencji pozostaje w bezpośrednim związku z rodzinnymi funkcjami kobiety, ukierunkowanymi na wzmocnienie społecznego statusu rodziny.

Kolejnym dokumentem międzynarodowym, będącym zarazem najważniejszym aktem prawnym regulującym prawa dziecka, jest Konwencja o Prawach Dziecka. Jej postanowienia dotyczą osób, które nie ukończyły 18. roku życia i obejmują: prawa cywilne, prawo do swobody myśli, sumienia i wyznania, prawo do wychowywania w rodzinie i kontaktów z rodzicami, prawa socjalne oraz kulturalne i polityczne. Konwencja ustanawia status dziecka oparty na założeniach, że jest ono samodzielnym podmiotem, wymagającym – ze względu na swoją niedojrzałość psychiczną i fizyczną – szczególnej opieki i ochrony prawnej, posiadającym jako istota ludzka prawo do poszanowania tożsamości, godności i prywatności, a rodzina jest najlepszym środowiskiem wychowania i wymaga ze strony państwa wsparcia.

Tworząc system ochrony dziecka, kierowano się: zasadą dobra dziecka (wszystkie działania podejmowane są w najlepiej pojętym interesie dziecka), zasadą równości (wszystkie dzieci, niezależnie od ich cech: koloru skóry, płci i narodowości, mają być równe wobec prawa), zasadą poszanowania praw i odpowiedzialności obojga rodziców za rozwój i wychowanie dziecka (ochronie podlega autonomia rodziny i prawa obojga rodziców do decydowania o sprawach dziecka) oraz zasadą pomocy państwa w zabezpieczeniu odpowiednich warunków socjalnych i zdrowotnych rodziny.

Jeszcze innym aktem prawnym zapewniającym ochronę dziecku jest Europejska Konwencja o Przystosowaniu Dzieci. Ma ona zastosowanie do dzieci, które w momencie przystosowania nie ukończyły 18 lat, nie zawarły związku małżeńskiego oraz nie są uznawane przez prawo za pełnoletnie. Dokumentem na rzecz praw dziecka jest także Europejska Konwencja o Statusie Prawnym Dziecka Pozamałżeńskiego, która zrównuje w prawach dzieci małżeńskie i pozamałżeńskie.

Rodzina i dziecko są chronione w ustawodawstwie Unii Europejskiej. Prawny zapis ochrony rodziny i dziecka znajduje się w wyżej wymienionych aktach międzynarodowych oraz w konstytucjach poszczególnych państw członkowskich. Istnieją poza tym wspólnotowe akty wtórne dotyczące równego traktowania kobiet, które zwracają uwagę na konieczność godzenia życia zawodowego z rodzinnym oraz na szczególną ochronę kobiet w ciąży i w okresie macierzyństwa.

3. CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Michałowice położona jest na terenie powiatu pruszkowskiego w województwie mazowieckim w zachodniej części od Warszawy. Graniczy z Dzielnicami Ursus i Włochy m.st. Warszawy, z miastami Piastów i Pruszków oraz gminami: Brwinów, Nadarzyn i Raszyn. Gmina zajmuje obszar o powierzchni 3488 ha. Na terenie gminy utworzono 13 jednostek pomocniczych - osiedla: Komorów, Granica i Michałowice, oraz sołectwa: Komorów, Michałowice Wieś, Nowa Wieś, Opacz-Kolonia, Opacz-Mała, Pęcice, Pęcice Małe, Reguły, Sokołów, Suchy Las. Przez teren gminy przebiega droga wojewódzka nr 719, łącząca Warszawę z Pruszkowem i Żyrardowem oraz linia Warszawskiej Kolei Dojazdowej (WKD) z 5 przystankami na terenie Gminy: w Opaczy Kolonii, Michałowicach, Regułach, Komorowie i Nowej Wsi. Powiązania krajowe i międzynarodowe zapewniają gminie drogi: nr 7 Warszawa-Kraków i nr 8 Warszawa-Wrocław oraz Południowa Obwodnica Warszawy, zapewniająca połączenie z autostradą A2 w kierunku Poznania i Berlina, a w kolejnych latach również trasą S8 w kierunku Białegostoku i A2 w kierunku Mińska Mazowieckiego i Siedlec.

Na sieć placówek oświatowo-wychowawczych gminy Michałowice składają się dwa przedszkola, w których w roku szkolnym 2012/2013 opieką objętych było 226 dzieci, trzy szkoły podstawowe, do których uczęszczało ogółem 1.511 dzieci, trzy szkoły gimnazjalne, w których naukę pobierało 559 uczniów oraz jedno liceum ogólnokształcące, w którym uczyło się 201 uczniów.

Na terenie gminy działają też dwie bogato wyposażone biblioteki (w Komorowie i Michałowicach) i filia (w Nowej Wsi), które współpracują z placówkami oświatowymi oraz stanowią ważne punkty na kulturalnej mapie gminy.

Wśród licznych wydarzeń, które składają się na życie kulturalne gminy, warto z pewnością wymienić Dni Gminy Michałowice, Dożynki Gminne, oraz uroczystości o charakterze patriotycznym cyklicznie organizowane z okazji świąt i rocznic historycznych. Do kulturalnego kalendarza gminy można wpisać również odbywające się w michałowickim i komorowskim kościele koncerty muzyki klasycznej i recitale artystów, niejednokrotnie światowej sławy. Wszystkie te imprezy i uroczystości każdorazowo adresowane są do całej społeczności i sprzyjają integracji i zaangażowaniu mieszkańców w życie gminy. Dużą rolę odgrywają na tym polu także organizacje pozarządowe, z którymi współpracują władze samorządowe. Bardzo aktywnie działają Koła Emerytów, Rencistów i Inwalidów organizując liczne imprezy, spotkania czy wycieczki. Przejawem aktywności mieszkańców w dziedzinie kultury jest m.in. działalność dwóch chórów. Organizacji życia kulturalnego w gminie sprzyja funkcjonowanie sześciu świetlic wiejskich, których wyposażenie jest sukcesywnie uzupełniane i wzbogacane, aby jak najlepiej służyły mieszkańcom.

Zadania służby zdrowia w gminie realizują 3 niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej: NZOZ RES-MED, Spółdzielnia Lekarska „Zdrowie” i NZOZ „Arka”. Na terenie gminy prowadzonych jest 26 prywatnych praktyk lekarskich w różnych specjalizacjach oraz działają 4 apteki.

4. DIAGNOZA SYTUACJI RODZINY I DZIECKA W GMINIE

Diagnoza sytuacji rodziny i dziecka w gminie Michałowice została oparta na badaniu źródeł zastanych, tj. danych pozyskanych z instytucji i organizacji działających w gminie bądź obejmujących zasięgiem działania jej mieszkańców, oraz analizie ankiet skierowanych do przedstawicieli funkcjonujących w gminie placówek oświatowych oraz reprezentantów środowiska lokalnego (liderzy lokalni, mieszkańcy). Diagnoza uwzględnia również analizę SWOT, która w obszarze „Rodzina, dziecko i młodzież” została przeprowadzona z udziałem przedstawicieli samorządu gminy.

4.1. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

Na koniec 2013 roku gmina Michałowice liczyła 16.439 mieszkańców, w tym 8.578 kobiet, które stanowiły 52,1% ogółu ludności. Struktura wiekowa mieszkańców gminy ulegała zmianom. W latach 2011-2013 rosła liczba osób w każdej grupie wiekowej. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Struktura wiekowa ludności gminy w latach 2011-2013.

	2011 r.	2012 r.	2013 r.
liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	3.613	3.631	3.650
liczba osób w wieku produkcyjnym	10.033	10.050	10.076
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	2.479	2.608	2.713
ogółem	16.125	16.289	16.439

Dane Urzędu Gminy w Regułach.

Sytuacja demograficzna kształtowana jest przez takie wskaźniki, jak będący różnicą między liczbą urodzeń żywych i zgonów przyrost naturalny oraz saldo migracji, która odbywa się zarówno w ruchu wewnętrznym, jak i zagranicznym. Dane szczegółowe w tym zakresie odnoszące się do gminy przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 2. Ruch naturalny ludności gminy w latach 2011-2013

	2011 r.	2012 r.	2013 r.
liczba urodzeń żywych	170	169	155
liczba zgonów	138	133	143
przyrost naturalny	32	36	12

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 3. Ruch migracyjny ludności gminy w latach 2011-2013

	2011 r.	2012 r.	2013 r.
saldo migracji w ruchu wewnętrznym	250	138	190
saldo migracji w ruchu zagranicznym	0	+5	+6
saldo migracji ogółem	250	142	196

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

W rozpatrywanym okresie gminie odnotowano niewielki spadek liczby urodzeń żywych. Zmieniająca się, lecz wyraźnie niższa liczba zgonów spowodowała, że przyrost naturalny ulegał wahaniom, ale wyrażał się w liczbach dodatnich. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, iż w 2013 roku był znacznie niższy niż w latach poprzednich (12 w stosunku do 36 i 32).

Na liczbę mieszkańców wpływ mają migracje ludności, zarówno te w ruchu wewnętrznym, jak i zagranicznym. Saldo migracji w latach 2011-2013 było stale korzystne (250 w 2011 r., 142 w 2012 r. i 196 w 2013 r.) i mogło przyczynić się do systematycznego wzrostu ogólnej liczby mieszkańców gminy.

Przytoczone wyżej informacje stanowią punkt wyjścia przy próbie konstruowania prognozy ludności gminy na najbliższe lata i można stwierdzić, iż brzmi ona dość optymistycznie. Na pewno warto jednak w tym kontekście zauważyć, iż o ile procentowy udział w populacji dzieci i młodzieży utrzymuje się na zbliżonym poziomie (22,4,3% w 2011 r., 22,2% w 2012 r., 22,2,0% w 2013 r.), to odsetek osób starszych nieznacznie, acz systematycznie rośnie (15,3% w 2011 r., 16,0% w 2012 r., 16,6% w 2013 r.). Powyższe tendencje demograficzne będą wymagały dopasowania usług społecznych do potrzeb zarówno dzieci i młodzieży, jak i seniorów. W przypadku tych pierwszych konieczne będzie dostosowanie dostępu do wychowania, edukacji, kultury, sportu i rekreacji, tym drugim trzeba będzie natomiast udzielić stosownej pomocy materialnej i rzeczowej, ułatwić im korzystanie z usług medycznych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych oraz różnorodnych form aktywnego spędzania czasu wolnego.

4.2. SYTUACJA MIESZKANIOWA RODZIN

W latach 2011-2013 nieznacznie rosła liczba mieszkań będących w zasobach gminy Michałowice (od 24 do 29). Zwiększała się tym samym liczba izb (od 76 do 95), powierzchnia użytkowa mieszkań od 908 m do 1078 m²) oraz powierzchnia użytkowa mieszkania na jedną osobę (od 16 do 18 m²). Nieznacznym wahaniom ulegała przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania (od 38 m poprzez 39 m do 37 m²). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Zasoby mieszkaniowe gminy w latach 2011-2013

	2011 r.	2012 r.	2013 r.
liczba mieszkań	24	28	29
liczba izb	76	94	95
powierzchnia użytkowa mieszkań (w m ²)	908	1.078	1.078
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (w m ²)	38	39	37
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (w m ²)	16	17	18
liczba nowych mieszkań oddanych do użytkowania	0	4	1
liczba nowych izb oddanych do użytkowania	0	0	3

Dane Urzędu Gminy w Regułach.

Gospodarstwom domowym, które ze względu na swoją trudną sytuację ekonomiczną nie są w stanie pokrywać całości kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, wypłacane są dodatki mieszkaniowe. Jest to forma pomocy świadczona przez gminę, a realizowana przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5. Dodatki mieszkaniowe przyznane w gminie w latach 2011-2013

	2011 r.	2012 r.	2013 r.
liczba rodzin, którym decyzją przyznano dodatek mieszkaniowy	1	2	1
liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych	9	8	11
wartość przyznanych dodatków mieszkaniowych (w zł)	3.118,50	1.109,13	766,57

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Michałowice w Regułach..

4.3. SYTUACJA DZIECKA W ŚRODOWISKU SZKOLNYM I RODZINNYM

Analiza sytuacji dziecka w środowisku szkolnym i rodzinnym została dokonana na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w funkcjonujących w gminie Michałowice placówkach oświatowych. Badania te pozwoliły zdiagnozować środowisko

szkolne i rodzinne dzieci i uczniów pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej oraz uzyskać informacje na temat prowadzonych w szkołach działań opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych. W sumie do analizy przedłożono 5 ankiet, wypełnionych przez pedagogów szkolnych lub, w przypadku ich braku, dyrektorów – z następujących placówek oświatowo-wychowawczych:

- Zespół Szkół w Michałowicach (liczba uczniów: 799),
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Nowej Wsi (liczba uczniów: 573),
- Szkoła Podstawowa w Komorowie (liczba uczniów: 514),
- Publiczne Gimnazjum w Komorowie (liczba uczniów: 183),
- Liceum Ogólnokształcące w Komorowie (liczba uczniów: 201),

Zasoby i oferta szkolna

Z analizy nadesłanych ankiet wynika, że wszystkie placówki zatrudniają pielęgniarkę oraz pedagoga, 3 placówki zatrudniają logopedę (brak w Gimnazjum i LO w Komorowie), a 4 szkoły oferują wsparcie psychologa (brak w LO w Komorowie). 4 placówki prowadzą na swoim terenie dożywianie uczniów (brak tej formy wsparcia w LO w Komorowie), przy czym 2 widzą konieczność objęcia nim nieco większej liczby uczniów.

Możliwość korzystania z sali gimnastycznej i Internetu zapewniają wszystkie placówki. Przedstawiciele żadnej z nich nie sygnalizowali trudności z dojazdem uczniów na zajęcia. W żadnej z placówek nie ma klas integracyjnych. Wszystkie szkoły oferują dzieciom i młodzieży zajęcia dodatkowe. Najczęściej przyjmują one postać zróżnicowanych tematycznie kół zainteresowań, m.in. tanecznych, wokalnno-muzycznych, plastycznych, sportowych, przedmiotowych. Wszystkie placówki prowadzą zajęcia dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wśród nich organizowane są zajęcia wyrównawcze (5 szkół), korekcyjno-kompensacyjne (5), logopedyczne (4), psychoterapeutyczne (2), zajęcia rewalidacyjne (1) oraz indywidualna terapia pedagogiczna(1).

Problemy dosięgające uczniów i ich rodziny

Wypełniający ankietę pedagodzy identyfikowali problemy, które w najpoważniejszym stopniu dosięgają uczniów i ich rodziny, na dwa sposoby, tj. odpowiadając na pytanie o charakterze otwartym oraz wypełniając zamknięty katalog cech patologicznych obejmujący 14 zmiennych.

Określając problemy w odpowiedzi na pytanie otwarte, w ankietach podkreślano zachowania agresywne (nie przemoc domową), zaniedbania wynikające z niewydolności lub długiego czasu pracy, brak wystarczających możliwości rozwoju zainteresowań i spędzania czasu wolnego, niskie umiejętności wychowawcze, konflikty rodzinne, w tym około rozwodowe osłabienie więzi, problemy w funkcjonowaniu rodzin, problemy alkoholowe.

Bezrobocie oraz bezradność wychowawcza i opiekuńcza pociągają za sobą skutki dwojakiego rodzaju. W pierwszym przypadku brak pracy zmusza niektórych rodziców do wyjazdu za granicę, co generuje problemy tzw. eurosieroctwa. Z kolei drugi przypadek wiąże się również z występującymi w domu dysfunkcjami, takimi jak nadużywanie alkoholu i brakiem odpowiedniego zainteresowania dzieckiem. Te i inne negatywne zjawiska prowadzą

niejednokrotnie do konfliktów i rozbitcia rodziny, a w efekcie mogą stać się przyczyną wielu problemów psychicznych, emocjonalnych i szkolnych, jakie dotyczą młodych ludzi, czego konsekwencją są często zachowania destruktywne i agresja.

Wypełniając zamknięty katalog cech patologicznych, respondenci stwierdzali ich obecność, podając jednocześnie liczbę ujawnionych przypadków. Szczegółowe informacje na temat problemów społecznych zdiagnozowanych w środowisku szkolnym i w domu rodzinnym uczniów zawierają poniższe tabele.

Tabela 6. Problemy występujące w środowisku szkolnym i rodzinnym dzieci i młodzieży z gminy uczęszczających do szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.

cechy patologii społecznej	obecność poszczególnych cech	
	liczba ujawnionych przypadków	nie występuje
sięganie po alkohol	21	
sięganie po narkotyki	4	
palenie papierosów	24	
ucieczki z domu	1	
kradzieże	4	
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów	33	
autoagresja	2	
przestępczość ujawniona	2	
niszczenie mienia szkolnego	10	
udział w grupach negatywnych		X
problemy wymagające nadzoru kuratora sądowego	12	
przemoc w rodzinie	10	
zaniedbanie przez dom	10	
wykorzystywanie seksualne		X

Dane z badań ankietowanych przeprowadzonych w placówkach oświatowych gminy.

Do problemów najczęściej występujących w szkole i w domu rodzinnym dzieci i młodzieży ankietowani zaliczyli: stosowanie agresji i przemocy w grupie rówieśniczej, sięganie przez uczniów po papierosy, sięganie po alkohol, problemy wymagające nadzoru kuratora sądowego, niszczenie mienia szkolnego, a także zaniedbanie przez dom.

Nie odnotowano przypadków wykorzystywania seksualnego oraz udziału w grupach negatywnych.

Obszary, w jakich należałoby przeprowadzić badania wśród dzieci, młodzieży i rodziców

Ankietowani identyfikowali również obszary, w jakich należałoby przeprowadzić badania wśród dzieci, młodzieży i rodziców. Najczęściej podkreślali potrzebę dobrego rozpoznania potrzeb dzieci i młodzieży, ze szczególnym uwzględnieniem ich oczekiwań i aspiracji.

Za równie ważne uznali dokładne zdiagnozowanie negatywnych zjawisk występujących w środowisku szkolnym, a także potrzebę wnikliwego przyglądania się sytuacji rodzinnej w obszarze agresji i przemocy, sięgania po papierosy i inne używki oraz sposobów spędzania czasu wolnego. W tym kontekście zwracali uwagę na konieczność diagnozowania zapotrzebowania rodziców na poszczególne formy wsparcia oraz identyfikowania edukacyjnych i rozwojowych potrzeb uczniów.

Działania profilaktyczne podejmowane w szkołach

We wszystkich placówkach oświatowo-wychowawczych gminy podejmowane są różnorodne działania wychowawcze i profilaktyczne. Wśród nich realizowane są programy promujące zdrowy tryb życia i bezpieczeństwo, warsztaty dla dzieci, rodziców i nauczycieli z zakresu profilaktyki uzależnień, cyberprzemocy, komunikacji dziecko-rodzic i asertywności. Szkoły uczestniczą w kampaniach i ogólnopolskich programach profilaktycznych, organizują przedstawienia o tematyce profilaktycznej. Prowadzone są wykłady, pogadanki, spotkania z przedstawicielami Policji i wieloma specjalistami spoza placówki. Realizowane są szkolne programy profilaktyczne.

Badania i działania profilaktyczne i naprawcze konieczne do przeprowadzenia

Określając działania profilaktyczne i naprawcze, które należałoby przeprowadzić w szkołach, badani wskazywali głównie na potrzebę prowadzenia działań w obszarze profilaktyki uzależnień, używania i dostępności środków psychoaktywnych, przeciwdziałania agresji i „cyberprzemocy”. Za ważne uznali organizowanie zajęć i warsztatów uczących asertywności, rozwiązywania konfliktów, przeciwdziałania agresji. Pedagodzy postulowali także zwiększenie ilości spotkań, pogadanek i szkoleń adresowanych do rodziców, mających na celu podniesienie ich umiejętności wychowawczych i przeciwdziałanie konfliktom i problemom występującym w domu rodzinnym uczniów. Ankietowani podkreślali również potrzebę poszerzenia oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci.

Współpraca szkół z rodzicami uczniów

W opinii zdecydowanej większości przedstawicieli ankietowanych placówek, współpraca nauczycieli z rodzicami jest zadowalająca. Dotyczy ona zarówno rozwiązywania problemów wychowawczych, jak i udziału rodziców w życiu szkoły. W ramach tak pojętej współpracy rodzice uczestniczą w uroczystościach szkolnych, prezentacjach i warsztatach, odbywają się zebrania klasowe i ogólnoszkolne, spotkania ze specjalistami spoza placówki dotyczące m.in. problematyki okresu dojrzewania, prowadzone są rozmowy i konsultacje oraz utrzymywany jest indywidualny kontakt z rodzicami, także za pośrednictwem Internetu.

Niektórzy rodzice chętnie angażują się w życie klasy i szkoły, pomagając (niekiedy również finansowo) przy organizowaniu licznych imprez i wydarzeń szkolnych.

Współpraca szkół z instytucjami i organizacjami wspierającymi dzieci, młodzież i rodziny

Przedstawiciele 4 z 5 badanych placówek stwierdzili, że współpraca z instytucjami i organizacjami wspierającymi dzieci, młodzież i rodziny jest zadowalająca (przedstawiciel Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Nowej Wsi nie odpowiedział na to pytanie). Do podmiotów, z którymi szkoły utrzymywały kontakt zaliczono: Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, Policję, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Sąd Rejonowy, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Centrum Wczesnej Interwencji „Krok po Kroku”, Fundację „Dzieci Niczyje” oraz Szkołę Wyższą Psychologii Społecznej.

Potrzeby dzieci i młodzieży

Wskazując najpilniejsze potrzeby dzieci i młodzieży, pedagodzy zwrócili uwagę na konieczność zapewnienia im szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, szczególnie w czasie ferii zimowych i wakacji. Postulat ten dotyczył głównie tworzenia nowych ogólnodostępnych miejsc spotkań dla dzieci i młodzieży (wymieniano w tym kontekście potrzebę utworzenia świetlicy wiejskiej w każdej miejscowości), ale też różnych obiektów kultury. Za równie ważne ankietowani uznali stworzenie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do realizowania i rozwijania indywidualnych uzdolnień, pasji oraz zainteresowań.

Jako bardzo pilną pedagodzy określali potrzebę zapewnienia różnego rodzaju pomocy materialnej dzieciom i młodzieży pochodzącym z ubogich rodzin.

Podkreślali też konieczność współpracy z rodzicami, aby przekonać ich do większego zainteresowania się sprawami i problemami własnych dzieci i skłonić, by poświęcali im więcej czasu.

Możliwości przyczynienia się szkół do poprawy sytuacji dzieci i młodzieży

Zastanawiając się nad tym, w jaki sposób szkoła może się przyczynić do poprawy sytuacji dzieci i młodzieży, pedagodzy wskazywali przede wszystkim możliwość dokładnego rozpoznania ich potrzeb i problemów oraz zapewnienie stosownej pomocy, zarówno poprzez rozwijanie uzdolnień (m.in. w ramach zajęć dodatkowych i kół zainteresowań), jak i umożliwienie kontaktu ze specjalistą, czy też przyznanie stypendium. Ankietowani podkreślali znaczenie, jakie ma współpraca szkoły z innymi instytucjami, jeśli chodzi o zdiagnozowanie potrzeb i deficytów w sytuacji młodych ludzi, ale także jeśli chodzi o możliwość zapewnienia odpowiedniego wsparcia.

Wpływ na poprawę sytuacji dzieci i młodzieży mają również, zdaniem respondentów, organizowane w szkołach specjalne zajęcia dla rodziców, pokazujące, jak efektywnie radzić sobie z problemami wychowawczymi. Zgłoszono także postulat przeprowadzania różnego

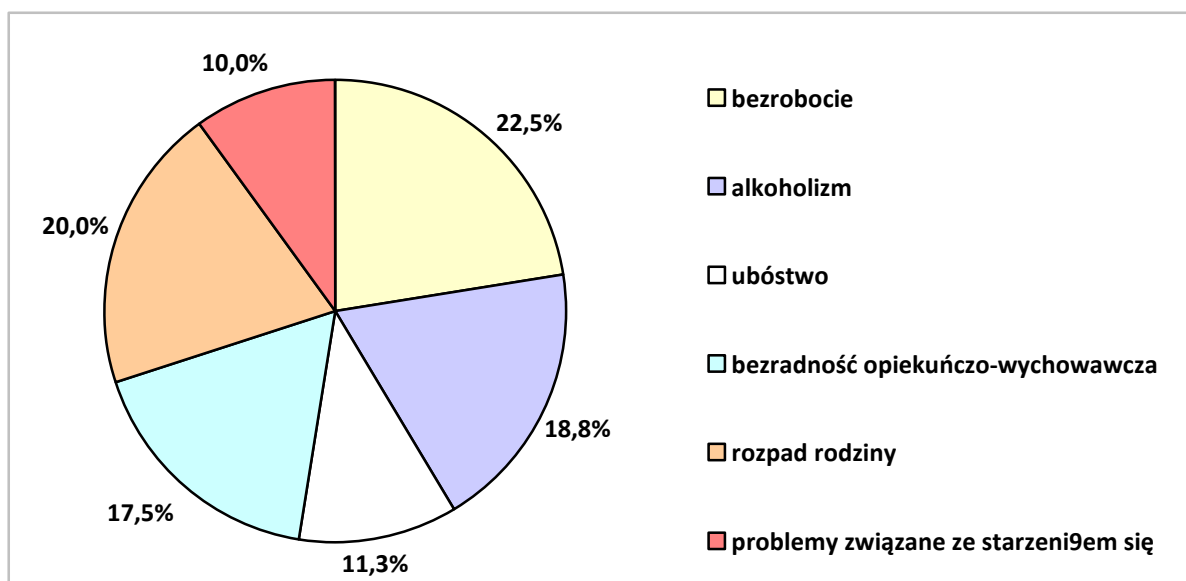
rodzaju zbiórek i akcji charytatywnych mających na celu niesienie pomocy materialnej dzieciom i młodzieży z najbiedniejszych rodzin.

4.4. SYTUACJA RODZINY I DZIECKA W ŚRODOWISKU LOKALNYM

Analiza sytuacji rodziny i dziecka w środowisku lokalnym została dokonana na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych wśród osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej (m.in. wójta, sołtysów, radnych, pracowników Urzędu Gminy, członków Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, przedstawiciele placówek oświatowo-wychowawczych, kulturalnych, pomocy społecznej, służby zdrowia, policji, organizacji pozarządowych, Kościoła) oraz mieszkańców gminy. Do analizy przedłożono w sumie 37 wypełnionych anonimowo ankiet, w których badani odnieśli się do wybranych zagadnień dotyczących sytuacji rodziny i dziecka w gminie.

Na wstępie przedstawiciele środowiska lokalnego poproszono o wskazanie problemów, które najczęściej dotyczą rodziny mieszkające w gminie. Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 1. Problemy najczęściej dotykające rodziny mieszkające w gminie

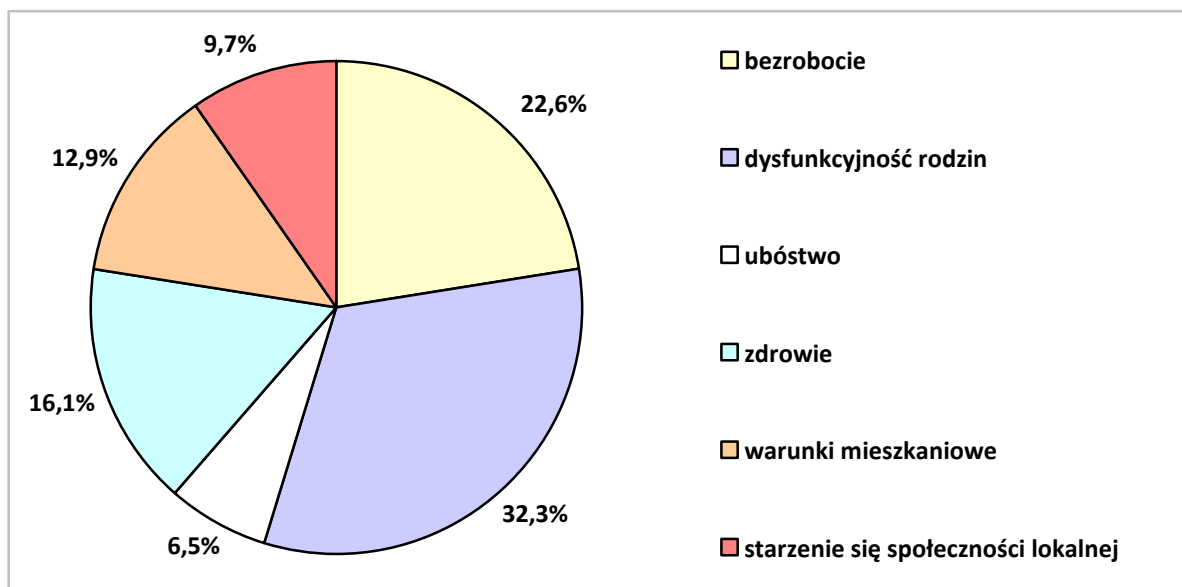

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Do najpoważniejszych problemów, które najczęściej dotykają rodziny mieszkające w gminie, respondenci zaliczyli bezrobocie (22,5%), rozpad rodziny (20,0%) i alkoholizm (18,8%), w dalszej kolejności wskazali na bezradność opiekuńczo-wychowawczą i w prowadzeniu gospodarstwa domowego (17,5%) oraz ubóstwo (11,3%) i problemy związane ze starzeniem się (10,0%).

W kolejnym pytaniu poproszono badanych o wskazanie obszarów, w których oferta pomocy świadczonej rodzinom dotkniętym problemami społecznymi w gminie jest najbardziej niezadowolająca. Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 2. Obszary, w których oferta pomocy świadczonej rodzinom dotkniętym problemami społecznymi w gminie jest najbardziej niezadowolająca

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

W opinii ankietowanych oferta pomocy świadczonej rodzinom dotkniętym problemami społecznymi w gminie jest najmniej zadowolająca w takich obszarach, jak: dysfunkcyjność rodzin (32,3%), bezrobocie (22,6%) i zdrowie (16,1%). W dalszej kolejności wymieniono warunki mieszkaniowe (12,9%), oraz starzenie się społeczności lokalnej (9,7%).

Czynniki, które ograniczają możliwości prawidłowego funkcjonowania dzieci i młodzieży w gminie

W kolejnym pytaniu poproszono badanych o wskazanie czynników, które ograniczają możliwości prawidłowego funkcjonowania dzieci i młodzieży w gminie. W odpowiedziach ankietowani najczęściej wspominali o problemach, z którymi zmagają się rodziny, a które rzutują na sytuację dziecka. Wśród nich wymieniano przede wszystkim bezradność opiekuńczo-wychowawczą rodziców, zbyt małą ilość czasu poświęcanego dzieciom, nadużywanie alkoholu. Prowadzi to często do konfliktów i powoduje rozpad rodziny. Podnoszono również problem niewystarczającego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, w tym do placówek wsparcia dziennego, dóbr kultury, ogólnodostępnych (bezpłatnych) miejsc spotkań dzieci i młodzieży, w tym domu kultury.

Niektórzy spośród respondentów upatrywali zagrożenia w nadmiarze zajęć dodatkowych, jakie fundują dzieciom dobrze sytuowani finansowo rodzice, zapewniając im każdą wolną chwilę i dowożąc każdorazowo na miejsce. Zdaniem ankietowanych powoduje to w efekcie brak samodzielności u młodych ludzi i nieumiejętność właściwego przystosowania społecznego.

Najważniejsze problemy związane z dziećmi i młodzieżą w gminie

Odnosząc się do następnego pytania ankiety, respondenci identyfikowali problemy, z jakimi zmagają się dzieci i młodzież w gminie. Za najważniejszy z nich uznali daleko

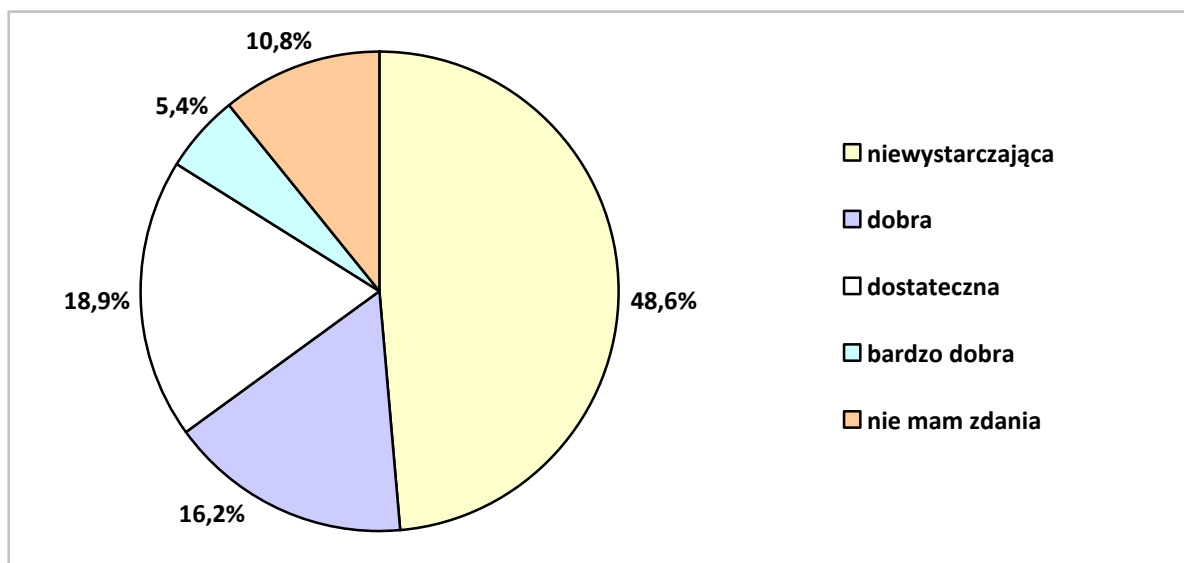
niewystarczającą ilość czasu, jaki rodzice poświęcają dzieciom, co skutkuje brakiem kontroli nad poczynaniami młodych ludzi, a niejednokrotnie przekreśla szanse na dobry kontakt i wzajemne zrozumienie. Zwrócono też uwagę na brak innych ogólnodostępnych miejsc zapewniających ciekawe spędzanie czasu wolnego.

Innym problemem są ograniczone perspektywy, tak z uwagi na problemy występujące w domu rodzinnym (tu na pierwszy plan wysuwa się dysfunkcyjność opiekuńczo-wychowawcza rodziców, alkoholizm i konflikty w rodzinie), jak i trudności w znalezieniu pracy. W tym kontekście dostrzeżono kwestię ubożenia rodzin, powodowanego między innymi bezrobociem, oraz boleśnie odczuwane dysproporcje w statusie majątkowym coraz wyraźniej widoczne wśród lokalnej społeczności.

Opisane tu problemy, zdaniem ankietowanych, przyczyniają się do spadającej motywacji dzieci i młodzieży do nauki, powodują trudności edukacyjne i wychowawcze, słabe uspołecznienie oraz brak poczucia odpowiedzialności za własne czyny. W przypadku niewystarczającego zainteresowania ze strony rodziców może pogłębiać się niedostosowanie społeczne młodego pokolenia.

Naturalnym dopełnieniem pytania o czynniki, które ograniczają prawidłowy rozwój osób w wieku przedprodukcyjnym, oraz o problemy, które występują wśród nich najczęściej, jest zapytanie o opinie na temat organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży w gminie. Otrzymane odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 3. Jaka jest organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży w gminie?

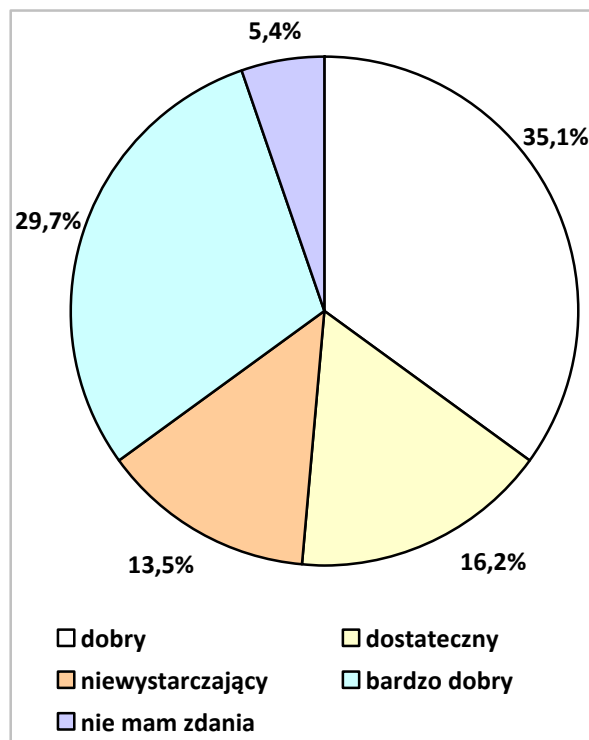
Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Najliczniejsza grupa respondentów, bo aż (48,6%) spośród ogólnej ich liczby, negatywnie oceniła organizację czasu wolnego dzieci i młodzieży w gminie, uznając ją za niewystarczającą. Jednocześnie 16,2% oceniło ją dobrze, a 18,9% badanych było zdania, że organizacja ta jest na dostatecznym poziomie, 5,4% uznało ją za bardzo dobrą, natomiast 10,8% nie miało zdania na ten temat.

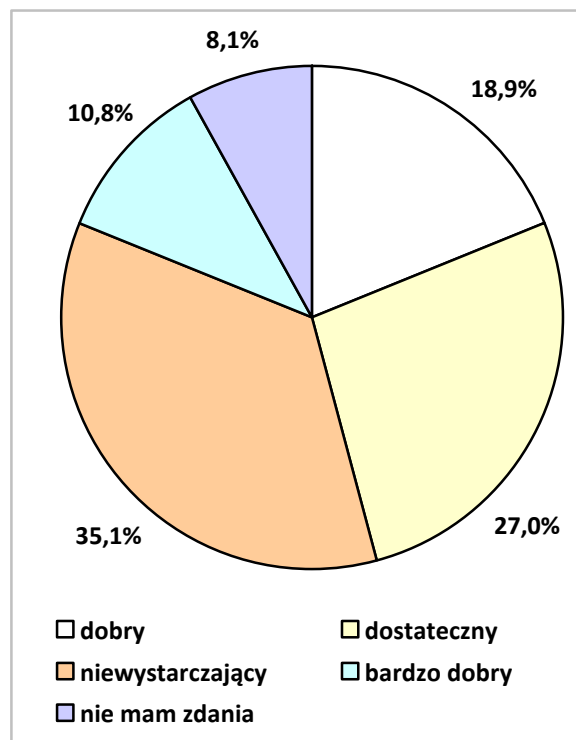
Odpowiadając na następne pytania przedstawiciele środowiska lokalnego wyrazili opinie odnośnie dostępności placówek oświatowo-wychowawczych, kulturalnych, wsparcia

dziennego i obiektów sportowo-rekreacyjnych w gminie. Wskazali również deficyty w tym zakresie. Otrzymane odpowiedzi przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 4. Jaki jest dostęp do placówek oświatowo-wychowawczych w gminie?

Wykres 5. Jaki jest dostęp do placówek kulturalnych w gminie?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Większość (łącznie 64,8%) respondentów stwierdziła, że dostęp do placówek oświatowo-wychowawczych w gminie jest dobry lub bardzo dobry. Za dostateczny uznało go 16,2%, natomiast za niewystarczający 13,5% ankietowanych, 5,4% nie miało w tej sprawie zdania.

Dostępność placówek kulturalnych w gminie została gorzej oceniona niż dostępność placówek oświatowo-wychowawczych. Za dobrą lub bardzo dobrą uznało ją w sumie 29,7% badanych, za dostateczną 27,0%, a negatywną opinię w tej sprawie miało 35,1% respondentów. Natomiast 8,1% respondentów nie miało w tej sprawie zdania.

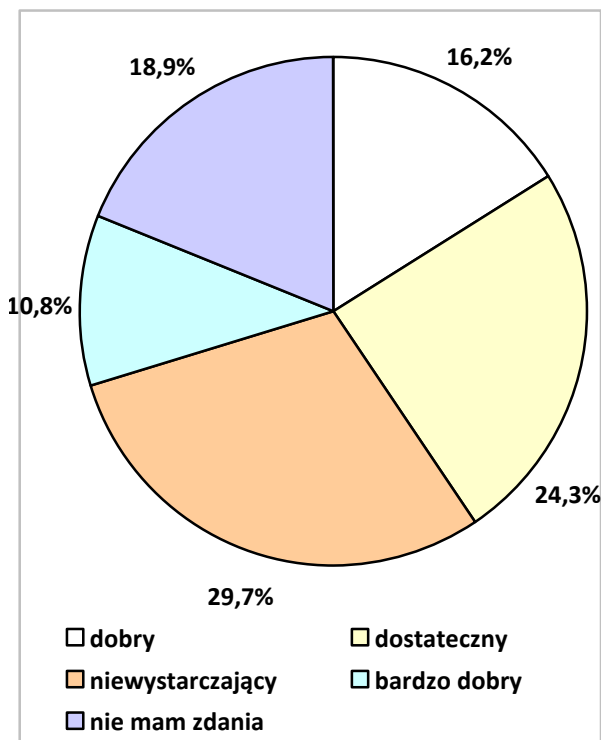
Tylko 27,0% respondentów łącznie stwierdziło, że dostęp do placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży w gminie jest dobry lub bardzo dobry, 24,3% oceniło go jako dostateczny. Jednocześnie 29,7% badanych uznało go za niewystarczający, a 18,9% nie miało zdania.

Lepiej oceniono dostępność obiektów sportowo-rekreacyjnych. Za bardzo dobrą uznało ją 29,7% respondentów, za dostateczną 23,3%, a dobrą uznało ją 21,6%. Negatywną opinię w tej sprawie przedstawiło 18,9% ankietowanych, a zdania nie miało 5,4%.

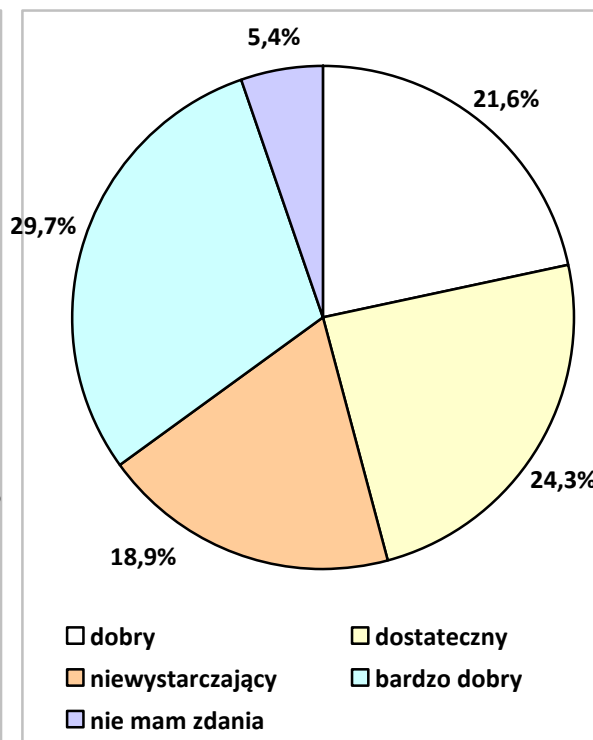
Wskazując placówki oświatowo-wychowawcze oraz kulturalne, których w gminie brakuje, bądź do których dostęp jest ograniczony, badani wymieniali najczęściej dom kultury, świetlice wiejskie ze szczególnym uwzględnieniem pracujących w czasie wakacji, przedszkole, kino, salę widowiskową i kawiarenkę internetową. W przypadku infrastruktury sportowo-rekreacyjnej badani dostrzegli deficyty wśród takich obiektów, jak: basen,

ogólnodostępne bezpłatne obiekty sportowe, ścieżki rowerowe, lodowisko i kręgielnia. Zgłoszono także postulat stworzenia mieszkańcom miejsca na rodzinne grillowanie

Wykres 6. Jaki jest dostęp do placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży?

Wykres 7. Jaki jest dostęp do obiektów sportowo-rekreacyjnych w gminie?

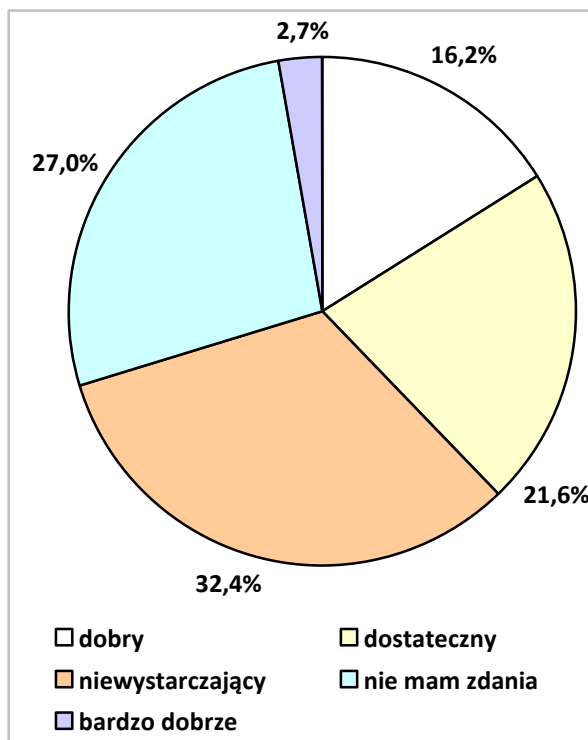
Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

W kolejnych pytaniach poproszono ankietowanych o ocenę dostępności wsparcia i rehabilitacji dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi oraz opinię na temat prowadzonych w gminie działań wychowawczych, profilaktycznych i edukacyjnych, których adresatami są rodziny i dzieci.

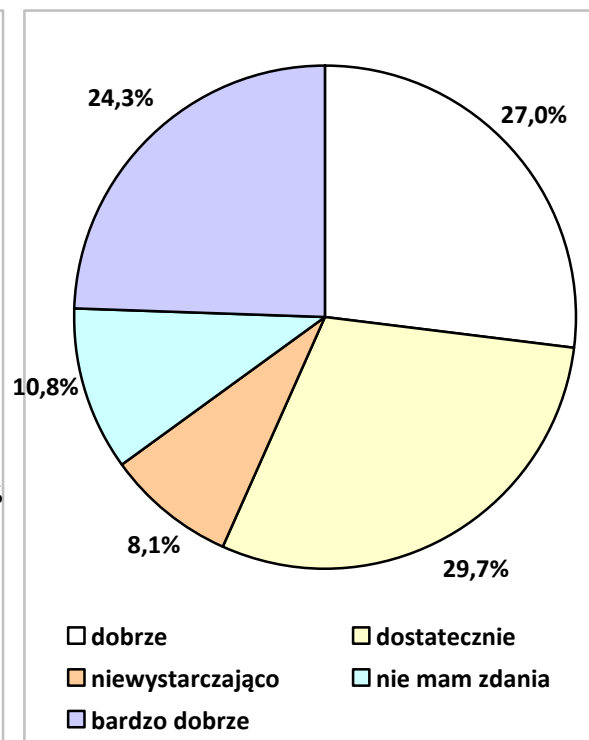
Prawie jedna trzecia respondentów (32,4%) stwierdziła, że dostęp do wsparcia i rehabilitacji dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi w gminie jest niewystarczający. Za dobry uznało go 16,2% ankietowanych, za dostateczny 21,6%, a za bardzo dobry 2,7%. Zdania na ten temat nie miało 27,0% badanych.

Z lepszą oceną spotkały się realizowane w gminie działania wychowawcze, profilaktyczne i edukacyjne, których adresatami są rodziny i dzieci. Ponad połowa respondentów (łącznie 51,3%) oceniła je dobrze lub bardzo dobrze. Za dostateczne uznało je 29,7% respondentów. Negatywną opinię w tej sprawie przedstawiło 8,1% ankietowanych, a 10,8% nie miało na ten temat zdania.

Wykres 8. Jaki jest dostęp do wsparcia i rehabilitacji dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi w gminie?

Wykres 9. Jak Pani/Pan ocenia realizowane w gminie działania wychowawcze, profilaktyczne i edukacyjne adresowane do rodzin i dzieci?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Co zrobić, by poprawić sytuację rodzin, dzieci i młodzieży w gminie?

W ankiecie znalazło się również pytanie pozwalające badanym wskazać działania, jakie należałyby podjąć w gminie w celu poprawy sytuacji rodzin oraz dzieci i młodzieży. Odpowiadając na nie, respondenci szczególną uwagę zwrócili na potrzebę organizowania dzieciom i młodzieży, na szerszą skalę niż dotychczas, alternatywnych form spędzania czasu wolnego, m.in. poprzez poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych, utworzenie większej ilości placówek wsparcia dziennego, klubów dla młodzieży i sieci bezpłatnych obiektów sportowo-rekreacyjnych.

Ankietowani podkreślali również konieczność podnoszenia kompetencji wychowawczych rodziców, głównie poprzez organizowanie porad i konsultacji psychologicznych oraz pedagogicznych. Stwierdzono także potrzebę zwiększenia wsparcia finansowego i rzeczowego dla dzieci pochodzących z rodzin ubogich, między innymi w postaci różnego rodzaju zasiłków i dożywiania w szkołach. W tym kontekście sygnalizowano konieczność otoczenia wszechstronną opieką rodzin wielodzietnych.

Za równie ważne uznano zapewnienie rodzinom dostępu do specjalistycznej pomocy psychologicznej, pedagogicznej i prawnej. Według wielu badanych, na poprawę sytuacji w gminie, w sposób znaczący wpłynęłoby tworzenie nowych miejsc pracy i aktywizacja osób bezrobotnych, np. poprzez organizowanie dla nich szkoleń przekwalifikujących. Zdaniem

jednego respondenta wiele do życzenia pozostawiają działania służb pomocowych, w związku z tym pojawił się postulat poprawy pracy tych służb.

Instytucje i organizacje działające w gminie bądź obejmujące zasięgiem działania jej mieszkańców, które mogą w przyczynić się do zniwelowania problemów rodzin i dzieci

W ostatnim pytaniu poproszono ankietowanych o podanie instytucji i organizacji działających w gminie bądź obejmujących zasięgiem działania jej mieszkańców, które mogą w największym stopniu w przyczynić się do zniwelowania problemów rodzin i dzieci. Wśród nich badani najczęściej wskazywali: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowo-wychowawcze, służbę zdrowia, władze gminy, Policję, Kościół oraz organizacje pozarządowe, które działają na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży.

4.5. POMOC SPOŁECZNA RODZINIE I DZIECKU

Pomoc społeczną rodzinie i dziecku w gminie Michałowice świadczy Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Gminy Michałowice z siedzibą w Regułach. Jednostka ta realizuje zadania wynikające m.in. z takich aktów prawnych, jak: ustawa o pomocy społecznej, ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawa o świadczeniach rodzinnych oraz ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące kwot wydatkowanych przez GOPS na pomoc społeczną w gminie w latach 2011-2013.

Tabela 7. Środki finansowe wydatkowane przez GOPS na pomoc mieszkańcom gminy w latach 2011-2013

wielkość wydatków	2011 r.	2012r.	2013r.
Ogółem	1.810.772 zł	1.851. 863 zł	1.986.702 zł
^{w tym} na świadczenia pomocy społecznej	769.233 zł	788.480 zł	947.725 zł
^{w tym} na świadczenia rodzinne	1.041.539 zł	1.063.383 zł	1.038.977 zł
na zadania własne gminy	716.398 zł	766.628 zł	913.590 zł
na zadania zlecone gminie	1.094.374 zł	1.085.235 zł	1.073.112 zł

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Michałowice w Regułach.

W latach 2011-2013 wysokość środków finansowych przeznaczonych przez GOPS na pomoc mieszkańcom gminy stale rosła. Dominującą pozycję wśród nich stanowiły kwoty wydatkowane na wykonanie zadań zleconych. W ich ramach największe sumy przeznaczono na realizację świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych. Zdecydowanie mniej środków wydatkowano natomiast na realizację zadań własnych. Wśród nich przeważały środki przyznawane na zasiłki stałe, zasiłki celowe i w naturze, posiłek (w tym dożywianie dzieci) oraz zasiłki okresowe.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące liczby rodzin i przebywających w nich osób, objętych przez GOPS wsparciem z zakresu pomocy społecznej w latach 2011-2013.

Tabela 8. Rodziny i przebywające w nich osoby, objęte pomocą społeczną w gminie w latach 2011-2013

	2011 r.	2012 r.	2013 r.
liczba rodzin	221	204	193
liczba osób w rodzinach	458	428	393
udział osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w ogóle ludności gminy	2,8%	2,6%	2,3%

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Michałowice w Regulach.

Liczba rodzin objętych pomocą społeczną w gminie w latach 2011-2013 była z roku na rok niższa (od 221 w 2011 r. do 193 w 2013 r.), podobnie liczba osób przebywających w tych rodzinach (od 458 w 2011 r. do 393 w 2013 r.). Nieznacznie zmniejszył się także udział liczby osób w rodzinach, którym przyznano pomoc społeczną w ogólnej liczbie mieszkańców gminy (z 2,8% do 2,3%).

Uzupełnienie powyższych danych stanowią przedstawione w kolejnej tabeli informacje na temat typów rodzin objętych pomocą społeczną w gminie w latach 2011-2013.

Tabela 9. Typy rodzin objętych pomocą społeczną w gminie w latach 2011-2013

typy rodzin		liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
		2011 r.	2012 r.	2013 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.
rodziny ogółem		231	218	204	485	446	418
o liczbie osób:	1	120	118	106	120	118	106
	2	37	34	35	74	68	70
	3	36	28	31	108	84	93
	4	19	22	19	76	88	76
	5	10	9	7	50	45	35
	6 i więcej	9	7	6	57	43	38
w tym: rodziny z dziećmi ogółem		96	88	75	331	294	263
o liczbie dzieci:	1	43	38	29	105	84	73
	2	30	33	30	105	121	105
	3	13	9	8	56	43	37
	4	6	6	6	36	33	34
	5	2	1	0	14	6	0
	6	1	1	2	7	7	14
	7 i więcej	1	0	0	8	0	0
rodziny niepełne ogółem		37	33	34	109	100	107
e	1	15	14	12	30	29	24
	2	16	13	13	48	40	39

	3	4	3	5	16	13	20
	4 i więcej	2	3	4	15	18	24
rodziny emerytów i rencistów ogółem		44	31	28	63	40	41
o liczbie osób:	1	33	25	23	33	25	23
	2	7	4	1	14	8	2
	3	2	1	0	6	3	0
	4 i więcej	2	1	4	10	4	16

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Michałowice w Regułach.

Analiza struktury rodzin objętych pomocą społeczną w gminie w latach 2011-2013, wykazała, iż najliczniejszą grupę stanowiły: osoby samotne (w 2011 r. 120, w 2012 r. 118 i w 2013 r. 106), rodziny liczące 2 osoby (w 2011 r. 37, w 2012 r. 34, a w 2013 r. 35), rodziny trzyosobowe (w 2011 r. 36, w 2012 r. 28, w 2013 r. 31) oraz czteroosobowe (w 2011 r. 19, w 2012 r. 22, w 2013 r. 19).

Dość podobnie wyglądała struktura beneficjentów ze względu na poszczególne typy rodzin. W przypadku rodzin z dziećmi największe grupy w latach 2011-2013 stanowiły rodziny posiadające jedno dziecko (w 2011 r. 43, w 2012 r. 38, a w 2013 r. 29) i dwoje dzieci (w 2011 r. 30, w 2012 r. 33 i w 2013 r. 30).

Jeśli chodzi o rodziny niepełne, to najliczniejsze były rodziny posiadające dwoje dzieci (w 2011 r. 16, w 2012 r. 13 i w 2013 r. 13) lub jedno dziecko (w 2011 r. 15, w 2012 r. 14 i w 2013 r. 12). Z kolei w odniesieniu do rodzin emerytów i rencistów największą grupę beneficjentów w latach 2011-2013 stanowiły osoby samotne (w 2011 r. 33, w 2012 r. 25, a w 2013 r. 23).

Najliczniej reprezentowane grupy wśród osób i rodzin objętych wsparciem przez GOPS stanowiły w latach 2011-2013 roku charakteryzujące się niskim poziomem dochodów osoby i rodziny ubogie. Pochodzące z tych ostatnich dzieci, z racji niedoborów materialnych w domu, korzystały ze wsparcia w formie dożywiania w szkołach. Diagnozę tę potwierdzają dane dotyczące powodów przyznawania pomocy społecznej w gminie, które za lata 2011-2013 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10. Najczęstsze powody przyznania pomocy społecznej w gminie w latach 2011-2013

powód przyznania pomocy	liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.
ubóstwo	101	102	104	187	190	186
potrzeba ochrony macierzyństwa	8	11	7	33	54	35
bezrobocie	72	63	66	176	151	146
niepełnosprawność	79	73	74	123	110	123
długotrwała lub ciężka choroba	111	99	79	185	179	148
bezradność w sprawach	19	23	21	58	80	81

opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego						
przemoc w rodzinie	4	11	3	11	34	10
alkoholizm	21	10	10	29	20	19

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Michałowice w Regulach.

Analizując przyczyny przyznawania świadczeń z pomocy społecznej w latach 2011-2013 należy stwierdzić, iż głównym powodem przyznawania pomocy był niski status materialny beneficjentów. Warto też zwrócić uwagę na fakt, że do najistotniejszych przyczyn udzielania przez Ośrodek wsparcia należały: długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie oraz niepełnosprawność.

Powody przyznania pomocy społecznej w gminie przez GOPS wpływały na formę udzielanego rodzinom wsparcia. Dane szczegółowe w tym zakresie za lata 2011-2013 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11. Formy wsparcia udzielanego w gminie przez GOPS w latach 2011-2013

formy pomocy	liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.
pieniężna	182	167	161	366	339	307
rzeczowa	178	151	69	374	327	200
praca socjalna	138	162	172	282	323	359
poradnictwo specjalistyczne	76	37	177	76	61	177
schronienie	2	9	3	2	9	3
usługi opiekuńcze	15	16	14	19	17	16
specjalistyczne usługi opiekuńcze	0	0	0	0	0	0

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Michałowice w Regulach.

W latach 2011-2013 najczęściej udzielaną mieszkańcom gminy formą wsparcia była pomoc finansowa, głównie w postaci zasiłków stałych, celowych i okresowych. W omawianym okresie liczba objętych tą formą wsparcia rodzin i osób w rodzinach systematycznie się zmniejszała, podobnie jak liczba adresatów drugiej w kolejności formy wsparcia czyli pomocy rzeczowej. Do najczęściej udzielanych mieszkańcom gminy Michałowice rodzajów wsparcia zaliczała się również prowadzona z beneficjentami praca socjalna, polegająca m.in. na udzielaniu informacji, wskazówek i pomocy w rozwiązywaniu trudnych spraw życiowych, świadczeniu poradnictwa oraz współpracy z innymi podmiotami pomocy społecznej. Warto w tym miejscu podkreślić, iż liczba rodzin i osób w rodzinach, którym udzielono wsparcia w tej właśnie formie rosła z roku na rok.

Wśród różnych rodzajów pomocy udzielanej przez Ośrodek znalazły się również poradnictwo specjalistyczne oraz, w znacznie mniejszym zakresie, schronienie i usługi opiekuńcze.

Poza powyżej przedstawionymi formami wsparcia w analizowanym okresie GOPS podejmował wiele inicjatyw na rzecz mieszkańców gminy.

W roku 2008 rozpoczęto realizację projektu „Aktywnie do rozwoju”, który nadal jest realizowany. Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach priorytetu VII „Promocja Integracji Społecznej” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Poddziałania 7.1.1. „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej”. Jest on skierowany do osób korzystających z pomocy społecznej będących w wieku aktywności zawodowej (15-64 lata), zatrudnionych i niezatrudnionych, zagrożonych wykluczeniem społecznym. W ramach projektu dostępne są między innymi takie formy wsparcia, jak: spotkania z doradcą zawodowym, warsztaty uczące autoprezentacji i asertywności, tworzenie grup samopomocowych, spotkania edukacyjne. Organizowane są też imprezy integracyjne, działania kulturalne oraz prace społeczno-użyteczne.

Realizowane są również programy wolontariackie „wolontariat w GOPS” oraz „GOPS jako Gminne Centrum Wolontariatu”. GOPS pozyskuje wolontariuszy angażuje ich do pracy, edukuje i wspiera ich rozwój poprzez ofertę spotkań Klubu Wolontariusza.

GOPS inicjuje także warsztaty plastyczne oraz wydarzenia okolicznościowe skierowane do dzieci i ich rodziców.

Profilaktyka uzależnień to kolejne ważne pole działania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. W 2013 roku na realizację programu przeciwdziałania alkoholizmowi ośrodek dysponował kwotą 182 000zł, wydatkowano 181 746,42zł, co stanowi 99,89% planu.

W ramach programu:

- 1) sfinansowano 48 godzin terapii w ramach treningu radzenia sobie z nawrotami picia oraz 96 godzin grupy wsparcia dla osób doświadczających przemocy domowej. Łącznie skorzystało 31 osób,
- 2) objęto absolwentów podstawowego programu odwykowego dodatkowymi zajęciami terapeutycznymi w wymiarze 3 dziesięciogodzinnych zjazdów prowadzonych przez 5 terapeutów. Łącznie skorzystało 50 osób,
- 3) rozprowadzono ulotki, informatory w trakcie Dni Gminy Michałowice,
- 4) zrealizowano programy profilaktyczne dla dzieci, młodzieży, rodziców i nauczycieli w szkołach. Łącznie profilaktyką w tej formie objęto 835 uczniów, 65 rodziców i 35 nauczycieli.

Szkoła w Michałowicach:

„Budowanie poczucia własnej wartości” - dla klas IV -150 osób,

„Profilaktyka zaburzeń emocjonalnych i zachowań w wieku 6-15 lat modelowanie prawidłowych postaw rodzicielskich” - dla rodziców – 50 osób,

„ Saper” klasy V – 69 osób,

„Przeciwdziałanie przemocy, asertywność wczesna profilaktyka uzależnień” klasy IV i VI -139 osób.

Szkoła w Komorowie:

„Przeciwdziałanie problemom z nauką będących przyczyną sięgania po alkohol i narkotyki” klasy II Gimnazjum – 43 osoby,

„Profilaktyka niekontrolowanego radzenia sobie ze stresem” klasy III Gimnazjum – 65 osób,

Warsztaty profilaktyczne z zakresu zachowań agresywnych, porozumienia z nastolatkiem i metod wychowawczych” dla rodziców – 22 osoby,
„Radzenie sobie z4e stresem przed gimnazjalnym jako działania profilaktyczne” dla III Gimnazjum – 65 osób.

Szkoła w Nowej Wsi:

„Warsztaty umiejętności wychowawczych dla rodziców” I Gimnazjum -18 osób,
„Odczuwaj ufaj mów” IV klasa – 50 osób,
„Saper” – 125 osób,

- 5) sfinansowano wyjazd na kolonie dla grupy 24 dzieci zagrożonych problemem alkoholizmu w środowisku domowym,
- 6) zakupiono nagrody na konkursy plastyczne zorganizowane w szkołach,
- 7) w ramach organizacji czasu wolnego dla dzieci sfinansowano organizację Dnia Dziecka oraz spotkania Mikołajkowego dla dzieci i rodziców promujących wartości rodzinne,
- 8) zrealizowano kampanie informacyjną dotyczącą możliwości skorzystania z poradnictwa specjalistycznego na terenie całej gminy polegającą na dotarciu z ulotkami oraz plakatami do urzędów, szkół, przychodni, rozwieszeniu plakatów na tablicach informacyjnych, przekazaniu informacji za pośrednictwem parafii,
- 9) wzięto udział w ogólnopolskiej kampanii „Bezpieczna rodzina na drodze”. Gmina otrzymała certyfikat „Samorządu przyjaznego odpowiedzialnym kierowcom”. Kampania polegała na rozprowadzeniu ulotek związanych głównie z odpowiedzialnym zachowaniem na drodze zarówno dorosłych jak również dzieci i młodzieży. Zorganizowano również w trakcie Dni Gminy Michałowice pokaz symulatorów dachowania i zderzeniowego uświadamiających zagrożenia w ruchu drogowym. Z symulatora skorzystało około 150 osób,
- 10) zorganizowano szkolenie „Wczesna interwencja kryzysowa” dla nauczycieli szkół z terenu Gminy, w którym uczestniczyło 40 osób,
- 11) sfinansowano organizację półkolonii dla dzieci z rodzin wymagających działań profilaktycznych. W dwutygodniowych zajęciach uczestniczyło łącznie 31 dzieci. Opiekę zapewniało 3 wychowawców oraz wolontariusze z Hiszpanii, Belgii, Słowenii i Serbii przebywający w naszej gminie w ramach Workcampu. Dzieci miały zapewnioną opiekę, zajęcia plastyczne, sportowe, wyjazd na basen oraz do ZOO,
- 12) uruchomiono Poradnictwo Specjalistyczne w Punkcie Informacyjno Konsultacyjnym, w ramach którego zatrudnieni zostali specjaliści z zakresu psychologii, prawa, przemocy w rodzinie, uzależnień, mediacji i doradztwa zawodowego Punkt został uruchomiony od marca 2013r. do grudnia 2013r. zrealizowano 177 godzin dyżurów, udzielono łącznie 188 porad.

W ramach realizowanych zadań Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Gminy Michałowice w Regulach przyznawał świadczenia rodzinne. Dane szczegółowe w tym zakresie za lata 2011-2013 przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 12. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w latach 2011-2012

	2011 r.	2012 r.	2013 r.
wielkość wydatków na świadczenia rodzinne	1.021.243 zł	1.038.712 zł	971.801 zł

Tabela 13. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w 2013

rodzaj świadczenia	liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie	liczba przyznanych świadczeń
zasiłek rodzinny	284	2 553
dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka	13	13
dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	20	161
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka	17	152
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych	0	0
dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	36	332
dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	12	110
dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	85	146
dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	38	284
zasiłek pielęgnacyjny	191	2 038
świadczenie pielęgnacyjne	28	280
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	87	87

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Michałowice w .Regułach

W latach 2011-2013 środki przeznaczone przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej na realizację świadczeń rodzinnych pozostawały na zbliżonym poziomie, ale należy odnotować, iż w 2013 roku wydatkowano na ten cel nieco mniej niż w latach poprzednich (971.801 zł w stosunku do 1.038.712 zł i 1.021.243 zł).

W 2013 roku w gminie Michałowice najczęściej wypłacano zasiłek rodzinny (2.553 świadczenia), który służy częściowemu pokryciu wydatków na utrzymanie dziecka. Istotnym rodzajem pomocy świadczonej mieszkańcom był także zasiłek pielęgnacyjny (2.038 świadczeń).

Jeśli chodzi o inne formy wsparcia, z jakich korzystali beneficjenci pomocy społecznej w gminie, to należy tu wymienić dodatki do zasiłku rodzinnego z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej (332 świadczenia) oraz z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania (284 świadczenia).

Często przyznawano również świadczenie pielęgnacyjne (280 przypadków) oraz dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego (161 świadczeń), a także dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka (152 świadczenia). Istotną formę pomocy, jakiej GOPS udzielała mieszkańcom gminy stanowił dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego (146 świadczeń) oraz dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego (110 przyznanych świadczeń).

Kolejną formę wsparcia świadczoną rodzinom przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Gminy Michałowice stanowiło świadczenie alimentacyjne. Dane szczegółowe w tym zakresie za lata 2011-2013 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 14. Świadczenia alimentacyjne przyznane w gminie w latach 2011-2013

	2011 r.	2012 r.	2013 r.
liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie alimentacyjne	53	49	48
liczba przyznanych świadczeń alimentacyjnych	653	652	617
wielkość wydatków na świadczenia alimentacyjne	273.880 zł	279.675 zł	283.080 zł

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Michałowice w Regulach.

Liczba mieszkańców gminy, którym w latach 2011-2013 przyznano świadczenie alimentacyjne nieznacznie malała (od 53 do 48 osób).

Podobnie wyglądała sytuacja, jeśli chodzi o liczbę przyznanych świadczeń-zmalała ona w rozpatrywanym okresie z 653 w 2011 r. do 617 w 2013 r. Rosła natomiast kwota wydatkowana w gminie na świadczenia alimentacyjne (z 273.880 zł w 2011r. do 283.080 zł. w 2013 r.).

W uzupełnieniu powyższych danych warto odnotować, że Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pruszkowie, jako jednostka powiatowa obejmuje zasięgiem działania również mieszkańców gminy.

Wybrane dane dotyczące działalności PCPR w odniesieniu do ludności gminy Michałowice w latach 2011-2013 przedstawia natomiast poniższa tabela.

Tabela 15. Działalność PCPR-u w odniesieniu do ludności gminy w latach 2011-2013

	2011 r.	2012 r.	2013 r.
liczba dzieci z gminy zgłoszonych do adopcji	0	4	5
liczba dzieci z gminy adoptowanych	0	0	0
liczba dzieci z gminy umieszczonych w rodzinach zastępczych	3	2	1
liczba rodzin zastępczych, które objęły opieką dzieci z gminy	3	2	1
liczba usamodzielnianych dzieci z gminy	2	3	2

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Pruszkowie.

W latach 2011-2013 rodziny zastępcze obejmowały opieką odpowiednio 3, 2 i 1 dziecko z gminy. W rozpatrywanym okresie usamodzielniono w sumie 7 dzieci z gminy (po 2 w 2011 r. i 2013 r. oraz 3 dzieci w 2012 r.).

4.6. DZIECKO I RODZINA WSPIERANI PRZEZ PORADNIĘ PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNĄ

Dzieci i rodziny z gminy Michałowice obejmowane są także wsparciem ze strony Powiatowej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej działającej w Pruszkowie. W 2013 roku z pomocy tej Poradni skorzystało 60 dzieci z gminy.

Wsparcie świadczone przez Poradnię polegało na przebadaniu w celu wydania opinii lub orzeczenia, a także w celu objęcia terapią. Po przeprowadzeniu diagnozy 50 dzieci objęto opieką psychologa, a 10-opieką pedagoga i logopedy.

4.7. PRZESTĘCZOŚĆ WŚRÓD NIELETNICH

Według danych Komisariatu Policji w Michałowicach z/s w Regulach w 2013 roku na terenie gminy Michałowice nie odnotowano czynów przestępczych ani aktów demoralizacji z udziałem osób nieletnich.

4.8. RODZINA I DZIECKO POD KURATELĄ SĄDOWĄ

Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (Dz. U. z 2001 r. Nr 98, poz. 1071 ze zmianami), kuratorzy sądowi realizują określone przez prawo zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym związane z wykonywaniem orzeczeń sądu.

II Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej przy Sądzie Rejonowym w Pruszkowie w 2013 roku prowadził na terenie gminy Michałowice 40 dozorów wobec 39 osób dorosłych.

III Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej przy w/w sądzie prowadził 13 nadzorów w sprawach opiekuńczych, 9 nadzorów w sprawach karnych i o demoralizację nieletnich oraz 9 nadzorów dotyczących zobowiązania do leczenia odwykowego.

4.9. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT (jej nazwa to akronim angielskich słów: Strengths – mocne strony, Weaknesses – słabe strony, Opportunities – szanse i Threats – zagrożenia) jest jedną z najpopularniejszych heurystycznych technik analitycznych służących porządkowaniu informacji.

Heurystyka (z greckiego *heurisko* – znajduję) to umiejętność wykrywania nowych faktów oraz znajdowania związków między nimi. Analityczne metody heurystyczne polegają na rozwiązywaniu problemów badawczych poprzez wyszukiwanie istotnych informacji w drodze dyskusji i porządkowanie ich w celu odnalezienia łączących je związków. Analiza SWOT opiera się na wspólnym usystematyzowaniu posiadanych informacji z danego obszaru, poprzez przyporządkowanie ich do jednej z czterech grup (mocne strony, słabe strony, szanse

i zagrożenia). Dzięki takiemu postępowaniu z całego posiadanego zasobu informacji zostają wyodrębnione i zidentyfikowane te, które są istotne strategicznie.

Analiza SWOT bywa stosowana we wszystkich obszarach planowania strategicznego. W przypadku programu wspierania rodziny stanowi efektywną metodę identyfikacji mocnych i słabych stron lokalnego systemu wspierania rodziny oraz szans i zagrożeń, jakie przed nim stoją. Pozwala oszacować potencjał, jakim się dysponuje oraz określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnej.

Przedstawiona poniżej analiza została przeprowadzona z udziałem przedstawicieli samorządu gminy, a jej przedmiotem stał się obszar rodziny, dziecka i młodzieży.

Obszar RODZINA, DZIECKO, MŁODZIEŻ	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • wysoki poziom nauczania • wzrastająca liczba dzieci uczęszczających do placówek przedszkolnych • podnoszenie kwalifikacji kadry pracującej z dziećmi i młodzieżą • prowadzenie poradnictwa prawnego, psychologicznego z zakresu przeciwdziałania przemocy i uzależnień • rozwijanie idei wolontariatu istnienie szkolnych kół wolontariatu oraz gminnego klubu wolontariusza • prowadzenie liceum ogólnokształcącego • istnienie świetlic wiejskich, stref rekreacji, ogródków jordanowskich, boisk, lodowiska • zaangażowanie sołectw i mieszkańców w organizację życia społecznego • funkcjonowanie zespołu interdyscyplinarnego • zatrudnienie asystenta rodziny • otwarcie pracowników socjalnych na nowe doświadczenia i wiedzę 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczająca oferta zajęć pozaszkolnych • brak placówek wsparcia dziennego, o których mowa w ustawie o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej • brak oferty spędzania czasu wolnego dla młodzieży • utrudniony dostęp do komunikacji publicznej dla niektórych mieszkańców • niewystarczająca aktywność społeczna mieszkańców
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • niewielki odsetek rodzin korzystających z pomocy społecznej • istnienie warunków umożliwiających prowadzenie pracy socjalnej • wykorzystanie Funduszu Sołectkiego na rzecz dzieci i młodzieży 	<ul style="list-style-type: none"> • istnienie stereotypów dotyczących rodzin niepełnych, wielodzietnych czy o niskim statusie materialnym • konsumpcyjny styl życia i destruktywne sposoby spędzania wolnego czasu • podważanie autorytetów

<ul style="list-style-type: none"> • wysoki poziom wykształcenia mieszkańców • włączenie mieszkańców do współpracy w obszarze działań na rzecz dziecka i rodziny • bliskość m. st. Warszawy • dobra kondycja gospodarcza gminy • możliwość aplikowania o środki zewnętrzne • możliwość podjęcia przez samorząd dedykowanych programów osłonowych w tym poszerzenie katalogu uprawnień dla rodzin wielodzietnych	<ul style="list-style-type: none"> • obawy przed ujawnieniem problemów i skorzystaniem z pomocy • ograniczone możliwości zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych rodzin • bezrobocie osób młodych • niewystarczająca pomoc ze strony państwa
--	---

4.10. ZASOBY WSPIERAJĄCE RODZINĘ I DZIECKO W GMINIE

Zasobami wspierającymi rodzinę i dziecko, są instytucje i organizacje które działają na terenie danej gminy, bądź obejmują zasięgiem działania jej mieszkańców. W gminie Michałowice oraz w jej sąsiedztwie funkcjonują różnorodne instytucje i organizacje mające w orbicie swoich zainteresowań rodzinę i dziecko.

Działania na rzecz rodziny na terenie gminy Michałowice podejmowane są przez : placówki oświatowe, biblioteki, ośrodek pomocy społecznej, organizacje pozarządowe (Stowarzyszenie K40, Koła Emerytów i Rencistów, Uczniowski Klub Sportowy w Nowej Wsi, Uczniowski Klub Sportowy w Komorowie Centrum Rozwoju Rodziny „Salutaris” Stowarzyszenie Kultury Fizycznej Klub Piłkarski „Anprel”, Klub Sportowy „Zdrowie”), parafie Kościoła Rzymskokatolickiego (w Michałowicach, Pęcicach, Komorowie), zgromadzenia zakonne, jednostki pomocnicze gminy oraz osoby fizyczne i prawne

Ponadto rodziny i dzieci z gminy Michałowice mogą korzystać ze wsparcia instytucji działających głównie poza terenem gminy; oto najważniejsze z nich:

- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Pruszkowie,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pruszkowie,
- Fundacja „Dzieci Niczyje” w Warszawie,
- Stowarzyszenie PARAFIADA,
- Fundacja Toto-Animo,
- ZHP Pruszków,
- ZHR,
- Zespół Ośrodków Wsparcia w Piastowie.

W gminie Michałowice istnieje baza sportowa, jaką dysponują placówki oświatowe; każda szkoła posiada halę sportową oraz nowoczesne boiska, jest także zadane lodowisko. Przy przedszkolach istnieją dobrze wyposażone place zabaw. Ponadto w gminie są także dwa

ogródki jordanowskie, cztery strefy rekreacji i wielofunkcyjny kompleks sportowy powstały w ramach programu rządowego „Moje boisko-Orlik 2012”. Obiekt ten składa się z boiska piłkarskiego o sztucznej nawierzchni trawiastej oraz boiska wielofunkcyjnego, które umożliwia uprawianie koszykówki, siatkówki, piłki ręcznej, badmintonu i tenisa. Całość jest oświetlona, ogrodzona i monitorowana. Wszystkie te obiekty udostępnione są mieszkańcom, dzięki czemu rodziny, dzieci i młodzież mają możliwość rekreacji i uprawiania różnych dyscyplin sportu..

5. CEL GŁÓWNY PROGRAMU, CELE OPERACYJNE, DZIAŁANIA

Cel główny, wyznaczony w Programie Wspierania Rodziny w Gminie Michałowice na lata 2014-2016 jest następujący:

**Zaspokajanie potrzeb rodzin i dzieci w gminie Michałowice,
zapewnianie im bezpieczeństwa
oraz możliwości rozwoju w środowisku lokalnym**

Osiągnięcie celu głównego jest uwarunkowane realizacją przedstawionych na kolejnych stronach celów operacyjnych oraz działań.

Cel operacyjny 1.:

Wspomaganie rodzin w środowisku lokalnym poprzez:

- 1.1 zwiększanie potencjału rozwojowego rodzin,**
- 1.2 wspieranie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,**
- 1.3 zapewnienie rodzinom bezpieczeństwa socjalnego.**

Działania do celu operacyjnego 1.:

- 1) Monitorowanie warunków życia i potrzeb rodzin.
- 2) Promowanie w gminie prawidłowego modelu rodziny oraz edukowanie rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, m.in. poprzez rozpowszechnianie ogólnopolskich akcji promocyjnych, organizowanie spotkań ze specjalistami.
- 3) Zwiększenie dostępności poradnictwa specjalistycznego, w tym psychologiczno-pedagogicznego, prawnego, terapii rodzinnej.
- 4) Kontynuowanie zatrudnienia asystenta rodziny.
- 5) Ustanawianie, w razie potrzeby, rodzin wspierających dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, organizowanie dla nich szkoleń.
- 6) Wzmacnianie więzi rodzinnych m.in. poprzez organizowanie pikników rodzinnych i prorodzinnych imprez integracyjnych.
- 7) Udzielanie rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej pomocy z systemu pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych.

- 8) Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich, m.in. poprzez organizowanie dla nich dożywiania w szkołach, wypoczynku letniego i zimowego, wyposażenie ich w podręczniki i pomoce szkolne oraz odzież, a także zapewnienie im dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego.
- 9) Organizowanie akcji charytatywnych na rzecz rodzin ubogich.
- 10) Promowanie wśród rodzin zagrożonych utratą bezpieczeństwa socjalnego aktywnych postaw oraz samopomocy, m.in. przez informowanie ich o możliwościach samodzielnego stworzenia miejsc pracy w ramach działalności podmiotów ekonomii społecznej.
- 11) Upowszechnianie wśród członków rodzin dotkniętych bezrobociem ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, dostępnych usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych, zatrudnieniu socjalnym.
- 12) Promowanie wśród pracodawców elastycznych form zatrudnienia, ułatwiających pogodzenie pracy z wychowaniem dzieci.
- 13) Opracowywanie i realizowanie projektów na rzecz rodzin, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.
- 14) W razie potrzeby opracowywanie i realizowanie środowiskowych programów profilaktycznych służących przeciwdziałaniu i zapobieganiu problemom rodzin.
- 15) Tworzenie grup samopomocowych dla osób samotnie wychowujących dzieci.
- 16) Zintegrowanie działań na rzecz rodziny i dziecka poprzez stałą współpracę placówek oświatowo-wychowawczych i kulturalnych, jednostek pomocy społecznej, służby zdrowia, Prokuratury Rejonowej, Sądu Rejonowego i kuratorów sądowych, Policji, organizacji pozarządowych i Kościoła.
- 17) Realizacja gminnego programu wspierania rodzin wielodzietnych.
- 18) Uruchomienie i prowadzenie placówek wsparcia dziennego, w szczególności w formie opiekuńczej lub podwórkowej.

Cel operacyjny 2.:

Wspieranie dzieci i młodzieży w kształceniu i wszechstronnym rozwoju poprzez:

- 2.1 podnoszenie poziomu wychowania i edukacji, udzielanie pomocy uczniom uzdolnionym, ubogim, niepełnosprawnym,**
- 2.2 rozwijanie środowiskowych form wsparcia dzieci i młodzieży,**
- 2.3 zwiększanie możliwości uczestnictwa dzieci i młodzieży w kulturze, sporcie i rekreacji.**

Działania do celu operacyjnego 2.:

- 1) Podnoszenie jakości kształcenia w placówkach oświatowych, m.in. poprzez doskonalenie kadr nauczycielskich oraz doposażenie szkół w niezbędny sprzęt (w tym komputerowy).
- 2) Wzbogacanie oferty edukacyjno-wychowawczej, m.in. poprzez zwiększenie w szkołach liczby zajęć edukacyjnych i wychowawczych – w miarę zapotrzebowania i możliwości.
- 3) Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, m.in. poprzez przyznawanie pomocy materialnej o charakterze socjalnym (stypendia, zasiłki), organizowanie zajęć wyrównawczych, dofinansowanie udziału w wycieczkach dydaktycznych oraz w kulturze, sporcie i rekreacji, zapewnienie transportu i opieki w czasie przewozu do szkoły.
- 4) Organizowanie oferty edukacyjnej dla uczniów uzdolnionych oraz kontynuowanie przyznawania im stypendiów za wyniki w nauce i osiągnięcia sportowe.

- 5) Zwiększenie dostępności kształcenia dla uczniów niepełnosprawnych poprzez tworzenie klas integracyjnych, prowadzenie nauczania indywidualnego, likwidowanie barier architektonicznych, zapewnienie transportu i opieki w czasie przewozu do szkoły.
- 6) Realizowanie programów profilaktycznych wspierających wychowanie dzieci i młodzieży.
- 7) Rozwijanie sieci i oferty świetlic wiejskich.
- 8) Rozszerzenie oferty organizowanych w placówkach oświatowych zajęć pozalekcyjnych.
- 9) Wzbogacanie ofert zajęć pozaszkolnych, w tym sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych.
- 10) Rozbudowa infrastruktury rekreacyjnej i placówek oświatowych.
- 11) Propagowanie idei wolontariatu wśród dzieci i młodzieży, szerzenie wśród nich postaw filantropijnych, m.in. w stosunku do osób starszych i niepełnosprawnych.
- 12) Opracowywanie i realizowanie projektów na rzecz dzieci współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Cel operacyjny 3.:

Zapewnienie rodzinom i dzieciom bezpieczeństwa zdrowotnego i publicznego poprzez:

- 3.1 zaspakajanie potrzeb zdrowotnych i rehabilitacyjnych rodzin i dzieci,**
- 3.2 przeciwdziałanie uzależnieniom oraz zjawisku przemocy w rodzinie,**
- 3.3 wzmacnianie wśród rodzin i dzieci poczucia bezpieczeństwa.**

Działania do celu operacyjnego 3.:

- 1) Promowanie wśród rodzin, dzieci i młodzieży zdrowego stylu życia poprzez np. realizację projektów promujących zdrowie, udział placówek oświatowych w realizacji edukacyjnych programów prozdrowotnych.
- 2) Zabezpieczanie świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej.
- 3) Zapewnianie dostępu do opieki pielęgniarskiej i lekarskiej w placówkach oświatowych.
- 4) Zwiększenie dostępności specjalistycznej opieki zdrowotnej na terenie gminy.
- 5) Opracowywanie i realizowanie w placówkach oświatowych programów profilaktyczno-edukacyjnych w zakresie problematyki uzależnień, przemocy w rodzinie i przestępczości; włączanie w ich realizację Policję.
- 6) Podejmowanie w gminie przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych poświęconych uzależnieniom, przemocy w rodzinie oraz przestępczości i jej skutkom (akcje, kampanie).
- 7) Organizowanie spotkań z rodzicami poświęconych bezpieczeństwu dzieci i młodzieży, włączanie rodziców w działalność edukacyjno-informacyjną.
- 8) Patrowanie i wizytowanie miejsc publicznych w gminie.
- 9) Zapewnienie rodzinom, dzieciom i młodzieży bezpieczeństwa na drodze, m.in. poprzez remont ulic miejskich, budowę przydrożnych chodników, przejść dla pieszych i oświetlenia, organizację dowozu dzieci i młodzieży do szkół

6. REALIZACJA PROGRAMU

Działania wyznaczone w Programie Wspierania Rodziny w Gminie Michałowice na lata 2014-2016 mają charakter ciągły. Podmiotami odpowiedzialnymi za realizację działań są: Wójt Gminy, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna

Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówki przedszkolne, placówki oświatowe szczebla podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego.

Partnerami w realizacji działań są z kolei: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pruszkowie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Pruszkowie, Powiatowy Urząd Pracy w Pruszkowie, podmioty świadczące usługi rehabilitacyjne, ośrodki leczenia uzależnień, specjaliści, placówki służby zdrowia, całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze, ośrodki wsparcia, policja, prokuratura rejonowa, sąd rejonowy, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe, kościół i społeczność lokalna.

Źródłami finansowania działań będą: budżet samorządowy (gminny, powiatowy, wojewódzki) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Do oceny stopnia wdrożenia działań wyznaczonych w ramach poszczególnych celów operacyjnych zostaną wykorzystane poniżej przedstawione wskaźniki monitoringowe.

Cel operacyjny 1.:

- 1) liczba rodzin objętych pracą socjalną,
- 2) liczba rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym,
- 3) liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny,
- 4) liczba rodzin wspierających oraz liczba rodzin przez nie wspieranych,
- 5) liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych,
- 6) liczba dzieci z rodzin ubogich objętych wsparciem,
- 7) liczba zrealizowanych programów profilaktycznych oraz liczba rodzin nimi objętych,
- 8) liczba imprez zorganizowanych dla rodzin,
- 9) liczba osób bezrobotnych objętych różnymi formami wsparcia,
- 10) liczba przeprowadzonych akcji charytatywnych,
- 11) liczba opracowanych i realizowanych projektów oraz liczba osób nimi objętych,
- 12) liczba wspólnych przedsięwzięć różnych podmiotów działających na rzecz rodziny i dziecka.

Cel operacyjny 2.:

- 1) liczba dzieci objętych opieką przedszkolną,
- 2) liczba nauczycieli doskonalących swoje kwalifikacje zawodowe,
- 3) liczba wyposażonych placówek oświatowych,
- 4) liczba zajęć wychowawczych i edukacyjnych,
- 5) liczba uczniów objętych pomocą stypendialną i zasiłkami szkolnymi,
- 6) liczba uczniów biorących udział w zajęciach wyrównawczych,
- 7) liczba uczniów dowożonych do szkół,
- 8) liczba uczniów uzdolnionych, którym przyznano stypendia,
- 9) liczba uczniów objętych nauczaniem indywidualnym,
- 10) liczba zrealizowanych programów profilaktycznych oraz liczba dzieci i młodzieży nimi objętych,
- 11) liczba świetlic wiejskich oraz liczba dzieci z nich korzystających,
- 12) liczba organizowanych zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych,
- 13) liczba nowych lub rozbudowanych obiektów sportowo-rekreacyjnych i oświatowych,
- 14) liczba wolontariuszy,

15) liczba opracowanych i realizowanych projektów oraz liczba osób nimi objętych.

Cel operacyjny 3.:

- 1) liczba przedsięwzięć w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej,
- 2) liczba realizowanych programów zdrowotnych oraz liczba osób nimi objętych,
- 3) liczba placówek oświatowych, w których świadczona jest opieka pielęgniarska i lekarska,
- 4) liczba opracowanych i realizowanych programów lub działań profilaktyczno-edukacyjnych w zakresie problematyki uzależnień, przemocy w rodzinie i przestępczości oraz liczba osób nimi objętych.
- 5) liczba przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych,
- 6) liczba spotkań z rodzicami poświęconych bezpieczeństwu dzieci i młodzieży,
- 7) liczba zrealizowanych inwestycji w celu poprawy bezpieczeństwa na drodze.

Sprawozdanie z realizacji Programu przygotowuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Kierownik GOPS-u przedstawia je Wójtowi i Radzie Gminy wraz z rocznym sprawozdaniem z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny w terminie zgodnym z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.